26ste vergadering

Woensdag 13 december 2006

Aanvang 10.15 uur

Voorzitter: Verbeet

Tegenwoordig zijn 137 leden, te weten:

Abel, Agema, Albayrak, Aptroot, Atsma, Azough, Van Baalen, Van Beek, Besselink, Biskop, Blanksma-van den Heuvel, Blok, Blom, Van Bochove, Boekestijn, Van Bommel, Bos, Bosma, Bouchibti, Bouwmeester, Brinkman, Ten Broeke, Van der Burg, Bussemaker, Van de Camp, Çörüz, Cramer, Crone, Depla, Dezentjé Hamming, Dibi, Tony van Dijck, Jan Jacob Van Dijk, Jasper Van Dijk, Dijksma, Dijsselbloem, Donner, Duyvendak, Eijsink, Ferrier, Fritsma, Van Gent, Gerkens, Van Gerven, Gesthuizen, Van Gijlswijk, Gill'ard, Graus, Griffith, Van Haersma Buma, Halsema, Van der Ham, Hamer, Haverkamp, Heerts, Hessels, Van Hijum, Ten Hoopen, Huizinga-Heringa, Irrgang, Jacobi, Jager, Jansen, Joldersma, Kalma, Kant, Karabulut, Koenders, Koopmans, Koppejan, Jules Kortenhorst, Roland Kortenhorst, Koşer Kaya, De Krom, Kuiken, Langkamp, Leerdam, Van Leeuwen, Leijten, Lempens, Luijben, Madlener, Marijnissen, Mastwijk, Van Miltenburg, Neppérus, De Nerée tot Babberich, Nicolaï, Omtzigt, Ortega-Martijn, Ouwehand, De Pater-van der Meer, Pechtold, Peters, Polderman, Poppe, Van Raak, Roemer, De Rooij, De Roon, Rouvoet, Rutte, Samsom, Schermers, Schinkelshoek, Schippers, Schreijer-Pierik, Slob, Smeets, Snijder-Hazelhoff, Spekman, Spies, Van der Staaij, Sterk, Teeven, Thieme, Tichelaar, Timmermans, Van der Veen, Van Velzen, Vendrik, Verbeet, Verburg, Verhagen, Vermeij, Van der Vlies, Voordewind, Jan de Vries, Van Vroonhoven-Kok, Waalkens, Weekers, Wijn, Wilders, De Wit, Wolbert, Wolfsen en Zijlstra,

en de heer Balkenende, minister-president, minister van Algemene Zaken.

□

De **voorzitter**: Aangezien de minister-president heeft laten weten dat de ministerraad om 11.30 uur bijeenkomt, stel ik u voor om nu niet te beginnen met de eerste termijn van de behandeling van de begroting van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, maar om de vergadering te schorsen tot 13.00 uur. Wij kunnen op dat moment een regeling van werkzaamheden houden en de agenda van de Kamer voor vandaag nader bespreken.

Daartoe wordt besloten.

De vergadering wordt van 10.16 uur tot 13.00 uur geschorst.

Regeling van werkzaamheden

De **voorzitter**: Ik stel voor, de voor heden geagendeerde begrotingsbehandelingen van Justitie en van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer van de agenda van vandaag af te voeren. Voorts stel ik voor, om 15.00 uur een nieuwe regeling van werkzaamheden te houden waarbij de Kamer haar agenda voor vandaag eventueel nader kan vaststellen.

Op verzoek van de PvdA-fractie benoem ik in:
- de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de leden Kuiken, Leerdam, Heerts, Jacobi en Kalma tot lid en de leden Bouchibti, Wolbert, Koenders, Albayrak en Van der Veen tot plaatsvervangend lid;
- de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken de leden Albayrak, Gill'ard, Koenders, Timmermans en Kalma tot lid en de leden Leerdam, Bussemaker, Vermeij, Samsom en Besselink tot plaatsvervangend lid;
- de vaste commissie voor Defensie de leden Blom, Eijsink, Koenders, Timmermans en Albayrak tot lid en de leden Kuiken, Wolbert, Dijksma, Dijsselbloem en Heerts tot plaatsvervangend lid;
- de vaste commissie voor Economische Zaken de leden Besselink, Blom, Crone, Van Dam en Smeets tot lid en de leden Tichelaar, Heerts, Kalsma, Roefs en Samsom tot plaatsvervangend lid;
- de vaste commissie voor Europese Zaken de leden Besselink, Gill'ard, Wolfsen, Timmermans en Waalkens tot lid en de leden Bussemaker, Crone, Koenders, Kuiken en Heerts tot plaatsvervangend lid;
- de vaste commissie voor Financiën de leden Crone, Smeets, Heerts, Tichelaar en Vermeij tot lid en de leden Van Dam, Koenders, Kalma, Van der Veen en Spekman tot plaatsvervangend lid;
- de vaste commissie voor Justitie de leden Albayrak, Wolbert, Wolfsen, Eijsink en Kuiken tot lid en de leden Koenders, Bouchibti, Gill'ard, Dijsselbloem en Spekman tot plaatsvervangend lid;
- de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit de leden Jacobi, Roefs, Samsom, Waalkens en Vermeij tot lid en de leden Blom, Dijksma, Dijsselbloem, Gill'ard en Kuiken tot plaatsvervangend lid;
- de vaste commissie voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken de leden Leerdam, Wolfsen, Dijssel-

bloem, Gill'ard en Eijsink tot lid en de leden Kuiken, Spekman, Wolbert, Bouchibti en Albayrak tot plaatsvervangend lid;
- de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen de leden Tichelaar, Van Dam, Leerdam, Hamer en Smeets tot lid en de leden Kalma, Roefs, Besselink, Wolbert en Eijsink tot plaatsvervangend lid;
- de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid de leden Bouchibti, Heerts, Spekman, Bussemaker en Smeets tot lid en de leden Bouwmeester, Tichelaar, Hamer, Jacobi en Depla tot plaatsvervangend lid;
- de vaste commissie voor Verkeer en Waterstaat de leden Dijksma, Roefs, Samsom, Vermeij en Dijsselbloem tot lid en de leden Depla, Smeets, Crone, Van Dam en Jacobi tot plaatsvervangend lid;
- de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport de leden Van der Veen, Bouwmeester, Wolbert, Eijsink en Heerts tot lid en de leden Gill'ard, Hamer, Jacobi, Spekman en Blom tot plaatsvervangend lid;
- de vaste commissie voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer de leden Depla, Roefs, Samsom, Jacobi en Vermeij tot lid en de leden Crone, Dijsselbloem, Smeets, Waalkens en Dijksma tot plaatsvervangend lid;
- de commissie voor Rijksuitgaven de leden Dijksma, Heerts, Van der Veen, Bussemaker en Crone tot lid en de leden Dijsselbloem, Bussemaker, Vermeij, Besselink en Depla tot plaatsvervangend lid;
- de algemene commissie voor Integratiebeleid de leden Bussemaker, Bouchibti, Hamer, Dijsselbloem en Spekman tot lid en de leden Albayrak, Gill'ard, Leerdam, Bouwmeester en Kuiken tot plaatsvervangend lid;
- de commissie voor de Werkwijze het lid Depla tot lid;
- de commissie voor de Verzoekschriften en de Burgerinitiatieven het lid Tichelaar tot lid.

Overeenkomstig de voorstellen van de voorzitter wordt besloten.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Van der Staaij.

De heer **Van der Staaij** (SGP): Voorzitter. Het debat van gisteravond eindigde vannacht in een ongekende patstelling tussen kabinet en Kamer. Nooit eerder zijn kabinet en Kamer in een demissionaire periode zo ernstig met elkaar in conflict gekomen. Bijzonder complicerend is dat het ultieme machtsmiddel waarover de Kamer beschikt, namelijk het opzeggen van vertrouwen in een kabinet, niet werkt. Een demissionair kabinet kan namelijk niet naar huis worden gestuurd. Het naar huis sturen van een individuele minister lost bovendien het probleem niet op dat het kabinet als geheel zegt, de motie niet te kunnen uitvoeren. Hoe deze impasse te doorbreken? Gelet op het landsbelang, vindt de SGP-fractie dat op eenieder de verantwoordelijkheid rust om constructief mee te denken over de voortgang van het bestuur en om bereid te zijn, over de eigen politieke schaduw heen te springen.

Volgens mijn fractie vergt deze uitzonderlijke situatie een uitzonderlijke oplossing. Zij stelt de Kamer concreet voor om de regering in overweging te geven om de Raad van State hierover om een spoedadvies te vragen. Daarvoor pleit dat de Raad van State een gezaghebbend en onafhankelijk adviesorgaan is en een constitutioneel verankerde positie heeft. De Raad van State kan worden gevraagd om zo snel mogelijk, bij voorbeeld binnen 48 uur, advies uit te brengen over een mogelijke oplossing voor de ontstane situatie. Die zou zwaar moeten wegen voor zowel Kamer als kabinet en kan alle betrokkenen helpen om politieke en staatsrechtelijke overwegingen zorgvuldig te scheiden en om het landsbelang centraal te stellen.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Voorzitter. Ik vind het op zichzelf sympathiek dat de heer Van der Staaij graag constructief meedenkt, ook met het kabinet. Ik moet u wel zeggen dat ik zijn voorstel op dit moment op zijn minst ontijdig vind. Er kan een heel merkwaardige situatie ontstaan, maar nu hebben wij feitelijk te maken met de situatie – los van de taxatie van de omvang van het meningsverschil met het kabinet – dat de Kamer haar afkeuring heeft uitgesproken over de handelwijze van een minister. De ministerraad is bijeen en zal daar een reactie op geven, neem ik aan. Ik zou het merkwaardig vinden als de Kamer op de uitkomst van dat kabinetsberaad preludeerde door te zeggen dat het kabinet behoefte heeft aan een spoedadvies van de Raad van State. Dat kan blijken, maar het lijkt mij dat het kabinet dit zelf kan bedenken. Ik ben het grondig eens met de opmerking van de heer Van der Staaij dat op iedereen een grote verantwoordelijkheid rust, maar vind dat iedereen die op het juiste moment moet nemen. Het lijkt mij niet dat de Kamer moet treden in de afwegingen die het kabinet op dit moment aan het maken is.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Voorzitter. De fractie van GroenLinks is altijd hevig geïnteresseerd in parlementaire en staatsrechtelijke vernieuwing, maar dit lijkt haar iets te vroeg. Het is nog maar de vraag of de situatie die de heer Van der Staaij beschrijft, zich daadwerkelijk voor zal doen. Mij lijkt het logisch dat de Kamer het kabinetsberaad afwacht en na 15.00 uur besluit, de reactie van het kabinet al dan niet in een debat af te wegen. Het is mij nu dus net iets te vroeg.

De heer **Van de Camp** (CDA): Voorzitter. Voor de overzichtelijkheid sluit ik mij in eerste instantie bij de heer Rouvoet en in tweede instantie bij de heer Vendrik aan.

Mevrouw **Schippers** (VVD): De VVD-fractie stelt ook voor om eerst de reactie van het kabinet af te wachten.

Mevrouw **Dijksma** (PvdA): Het lijkt mij dat de Kamer nu eerst eens rustig moet afwachten waarmee het kabinet komt en vervolgens zelf haar eigen positie moet bepalen. Het zou op dit tijdstip heel merkwaardig zijn om dat al op voorhand uit handen te geven. Wij zijn het daarom eens met de opmerkingen van de heer Rouvoet.

De heer **Pechtold** (D66): Ik sluit mij daarbij aan.

Mevrouw **Thieme** (PvdD): De Partij voor de Dieren sluit zich daar ook bij aan.

De heer **Van der Staaij** (SGP): Ik stel met vreugde vast dat tegen de gedachte als zodanig als mogelijke uitweg uit de impasse, geen bezwaren zijn geuit en dat die kennelijk als een zinnige suggestie wordt ervaren. Daarvoor dank ik de collega's. De vraag is of het iets te vroeg is. De SGP-fractie vindt dat men er niet te vroeg bij

kan zijn. Ik had gisteren niet de indruk dat de situatie heel overzichtelijk was. Ik heb niet het gevoel dat de voortdurende tegenstelling tussen ''ja'' en ''nee'' nu tot een oplossing is gekomen of dat deze binnen handbereik zou liggen. Vandaar onze suggestie om dit aan het kabinet in overweging te geven. Hierover hoeven wij nu niet een robbertje te vechten. Dat was ook helemaal mijn bedoeling niet. Ik verzoek de voorzitter om dit gedeelte van het stenogram aan het kabinet door te geleiden, zodat ook die argumenten daarmee naar voren kunnen komen.

De heer **Pechtold** (D66): Het was uit beleefdheid dat ik zei dat dit wat mij betreft op dit moment niet aan de orde is, maar als ik er nu inhoudelijk op moet ingaan, is mijn reactie dat ik er geen enkele behoefte aan heb om nu onmacht van de Kamer neer te zetten. Het is op dit moment de onmacht van het kabinet. Wij moeten afwachten hoe het met zaken omgaat, in elk uur dat het langer duurt en waarin wij niet duidelijk horen dat minister Verdonk ook echt is afgetreden. Dat zijn zaken waarover ik graag met het kabinet zou willen praten. Vervolgens willen wij met het kabinet in alle rust, na een aantal uren slaap, zien hoe wij nu doorgaan in de demissionaire periode met een belangrijk thema, namelijk het uitzetten van mensen, waarvan een meerderheid van de Kamer zegt dat dat niet moet gebeuren. Daarvoor heb ik geen advies nodig.

Mevrouw **Dijksma** (PvdA): Het lijkt mij goed te zeggen dat het kabinet zijn eigen adviezen kan inwinnen en dat het niet aan ons is om daarbij aanwijzingen te geven. Ik hecht eraan om de eigen positie van de Kamer intact te laten en om de Kamer niet te laten bijdragen aan de onduidelijkheid. De Kamer heeft duidelijkheid geboden. Daar is geen woord Spaans bij. Men moet het alleen wel willen verstaan.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Ik sta nog even stil bij de laatste woorden van de heer Van der Staaij. Wanneer wij zuiver willen handelen, moeten wij dat ook echt doen. Dat betekent dat wij – ik spreek hier mede namens de heer Van de Camp – er niet voor zijn om dit deel van het stenogram door te geleiden naar het kabinet.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): De fractie van GroenLinks sluit zich aan bij de heer Van de Camp.

De heer **Van der Staaij** (SGP): Ik vind het jammer dat deze zaak toch weer een beetje gepolitiseerd lijkt te worden, met name door de heer Pechtold. Het wordt neergezet als onmacht van de Kamer of van het kabinet. Ik meen dat de tijd is aangebroken om niet in dat soort termen te denken. Ik heb meer geredeneerd vanuit de bijzondere situatie dat wij met een demissionair kabinet te maken hebben. Dat is wat ons tot deze suggestie heeft gebracht. Wanneer de geachte collega's zeggen dat zij dit deel van het debat niet willen doorgeleiden naar het kabinet, meen ik dat zij zichzelf toch echt tekort doen door de overwegingen die zij hierover naar voren hebben gebracht, niet ook expliciet aan het kabinet ter beschikking te stellen. Niettemin is deze gedachtewisseling in de openbaarheid al voldoende om deze suggestie serieus mee te wegen.

De **voorzitter**: Ik stel vast dat er geen steun is voor het voorstel van de heer Van der Staaij.

De vergadering wordt van 13.10 uur tot 19.30 uur geschorst.

De **voorzitter**: Ik kan meedelen dat ik om kwart voor zes, kwart voor zeven en half acht telefonisch heb gesproken met de minister-president. Hij deelde mij mee dat de ministerraad nog volop in vergadering is en dat gezocht wordt naar een oplossing. Het is nog niet duidelijk hoe laat de minister-president hierover nadere mededelingen kan doen.

Ik heb erop aangedrongen dat de minister-president als eerste de Kamer zal informeren. Hij toonde daar begrip voor. Ik ga ervan uit dat dit vanavond nog het geval zal zijn.

Het woord is aan de heer Dijsselbloem.

De heer **Dijsselbloem** (PvdA): Voorzitter. Het heeft de voorkeur van mijn fractie om de beraadslaging in het kabinet af te wachten en bijvoorbeeld rond de klok van tien uur opnieuw te kijken waar wij staan. Wij kunnen dan een korte regeling van werkzaamheden houden, hopelijk op basis van actuele informatie die u ons dan kunt geven.

De heer **Wilders** (PVV): Voorzitter. Ik heb er eigenlijk wel schoon genoeg van dat wij hier vanaf 13.00 uur om de anderhalf uur te horen te krijgen, met alle respect, dat de dames en heren weer meer tijd nodig hebben. Ik heb daar alle begrip voor, want het is niet gemakkelijk. Wij zitten hier als schoothondjes te wachten tot zij een keer klaar zijn.

Ik stel voor, hun alle tijd te geven die zij nodig hebben en morgenvroeg, om kwart over tien, met een debat hier te beginnen.

De heer **Pechtold** (D66): De heer Wilders zei het al. Wij zitten uren te wachten op iets wat gisteravond al duidelijk was, namelijk het vertrek van minister Verdonk. De Kamer heeft een motie daarover aangenomen. Vervolgens is nu de vraag of, als het zoeken naar een oplossing...

De heer **Van de Camp** (CDA): Ik zou willen vragen, het debat te beperken tot een regeling van werkzaamheden. De heer Pechtold heeft vanmiddag de regeling ook misbruikt voor een politiek statement. Ik vraag de voorzitter, daarop toe te zien.

De **voorzitter**: De heer Van de Camp heeft gelijk. Wil de heer Pechtold...

De heer **Pechtold** (D66): Ik verzoek u, te bespoedigen dat de minister-president bij ons een verklaring komt afleggen. U sprak over het zoeken naar een oplossing. De premier heeft u daarover kennelijk iets meegedeeld. Hij kan dat zoeken naar een oplossing komen toelichten, want nu gaat het heel lang duren.

Mevrouw **Halsema** (GroenLinks): Voorzitter. Ik stel vast dat de emoties oplopen. Kortheidshalve sluit ik mij volledig aan bij de analyse van de heer Wilders, dat het veel te lang duurt. Om de discussie niet nodeloos te verlengen, sluit ik mij verder aan bij het verzoek van de

heer Dijsselbloem om vanavond om tien uur opnieuw te bekijken hoe het staat. Volgens mij moeten wij het signaal afgeven aan het kabinet dat het lang genoeg heeft geduurd en dat het tijd wordt dat de Kamer een finaal oordeel geeft en het kabinet tot een besluit komt.

De heer **Van der Staaij** (SGP): Voorzitter. Ik begrijp uit uw opmerkingen dat nog niet duidelijk is dat er op dat tijdstip al daadwerkelijk helderheid te verwachten is. Op dit moment is dat nog onzeker. Het lijkt mij verstandig om aan te sluiten bij hetgeen de heer Wilders naar voren heeft gebracht. Wij wachten gewoon af en komen morgenochtend weer fris bijeen.

De heer **Van de Camp** (CDA): Voorzitter. Voor de overzichtelijkheid sluit ik mij dit keer aan bij de heer Dijsselbloem.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Ik kan mij goed voorstellen dat wij het voorstel van de heer Dijsselbloem volgen, waarbij ik er wel op wijs dat als er om tien uur geen duidelijkheid zou zijn, het lastig wordt om uw eerdere voorstel, waar ik van harte achter sta, vast te houden. Dat was dat wij aan het kabinet vragen de pers niet te informeren alvorens in de Kamer te zijn geweest. Als wij bijvoorbeeld om tien uur besluiten dat het er niet in zit en dat het morgenochtend moet, zit daaraan vast dat wij moeilijk kunnen verwachten dat het nieuws tot morgen niet bij de pers komt. Die consequentie moeten wij om tien uur overwegen. Het lijkt mij goed om naar het kabinet het signaal te laten uitgaan, dat wij er zeer aan hechten om na zo'n lange dag van overleg over een betrekkelijk korte motie voor tien uur uitsluitsel krijgen.

De heer **Van Beek** (VVD): Mevrouw de voorzitter. De VVD-fractie gaat akkoord met het voorstel om vanavond om tien uur de stand van zaken op te nemen. Mocht het kabinet er dan nog niet uit zijn, dan gaan wij graag mee met het voorstel om het debat door te schuiven naar morgenochtend.

De **voorzitter**: Ik stel vast dat er een ruime meerderheid is voor het voortzetten van de regeling van werkzaamheden om tien uur vanavond. Ik stel derhalve voor, om tien uur vanavond opnieuw bijeen te komen voor een regeling van werkzaamheden.

De heer **Van de Camp** (CDA): Om het ontstaan van misverstanden te voorkomen, voorzitter, om tien uur of zoveel eerder als mogelijk.

De **voorzitter**: Vanzelfsprekend.

De heer **Van de Camp** (CDA): Als daarover namelijk onduidelijkheid bestaat, gaan sommige mensen misschien even weg.

De **voorzitter**: Ik neem aan dat alle fracties ervoor zorgen dat iedereen hier aanwezig is zodra er een mededeling komt.

Mevrouw **Halsema** (GroenLinks): Ik weet niet of ik u voortijdig interrumpeer, voorzitter, maar het lijkt mij van het grootste belang dat het kabinet een helder signaal krijgt dat de Kamer om tien uur wel duidelijkheid wil krijgen.

De **voorzitter**: Ik zal dat signaal nogmaals afgeven. Ik heb dat natuurlijk ook al gedaan. Ik heb het kabinet de hele dag gevraagd om ons te informeren. Ik zal de premier opnieuw vragen, ons om tien uur de informeren. Hij weet dat en werkt daar ook aan.

Ik zorg ervoor dat wij om tien uur vanavond opnieuw een regeling van werkzaamheden hebben.

Aldus wordt besloten.

De vergadering wordt van 19.43 uur tot 22.00 uur geschorst.

De **voorzitter**: In tegenstelling tot eerdere verwachtingen kreeg ik één minuut geleden het bericht dat de premier niet in staat is om op dit moment een verklaring af te leggen. De ministerraad is nog in overleg. Ik heb afgesproken dat wij morgen om kwart over tien een regeling van werkzaamheden hebben. De minister-president komt vanavond dus niet.

De heer **Van de Camp** (CDA): Mevrouw de voorzitter. Ik ga ervan uit dat uw informatie beter is dan de mijne, maar ik meende toch oprecht begrepen te hebben dat de minister-president binnen nu en twintig minuten hier zou komen.

De **voorzitter**: Drie minuten geleden was dat ook nog mijn informatie. Op weg naar deze vergaderzaal werd ik echter gebeld met de mededeling dat er opnieuw een schorsing is en dat het overleg nog voortduurt.

De heer **Van de Camp** (CDA): Ik leg mij daarbij neer en ga ervan uit dat uw informatie juist is.

De **voorzitter**: Dat lijkt mij het allerbeste.

Mevrouw **Hamer** (PvdA): Voorzitter. Mijn fractie wil graag weten waarom wij niet kunnen wachten op de uitkomst van de ministerraad. Daar gaat onze voorkeur in ieder geval naar uit.

De **voorzitter**: Ik had andere informatie. Ik wil uw voorstel graag aan de leden voorleggen. Wil een van de leden reageren op het voorstel van mevrouw Hamer?

De heer **Van de Camp** (CDA): Ik ben het vooralsnog met dit voorstel eens.

De **voorzitter**: Maar het bericht dat ik net kreeg, hield in dat men totaal niet weet hoe lang het overleg nog gaat duren.

Mevrouw **Hamer** (PvdA): Voorzitter. Wij hebben u aan het begin van de avond gevraagd om aan het kabinet door te geven dat de vergadering weer was geschorst en dat wij graag wilden dat er omstreeks deze tijd een uitkomst zou zijn. Het lijkt mij echt dat wij niet de hele dag hier kunnen blijven zonder dat er zicht is op een uitkomst. Ik meen dat u die boodschap nog maar een keer moet doorgeven.

De heer **Wilders** (VVD): Voorzitter. Ik meen dat dat geen enkele zin heeft. Een paar uur geleden heeft u doorgegeven dat de Kamer graag voor tien uur wil worden geïnformeerd. Zojuist heeft de minister-president of

iemand namens hem gezegd dat dit niet zal gebeuren. Er is ook gezegd dat men geen enkel idee heeft wanneer de Kamer wel zal worden geïnformeerd. Wij kunnen dus over een halfuur geïnformeerd worden, maar ook om twee uur vannacht. Laten wij daarom elkaar serieus nemen. Laten wij het kabinet de tijd geven en morgenochtend om kwart over tien het debat beginnen.

De heer **Van der Vlies** (SGP): Voorzitter. Ik heb de neiging om de heer Wilders bij te vallen. Blijkbaar is er geen indicatie van het tijdstip waarop men het overleg in het kabinet denkt af te ronden. Wij zijn toch geen kleine kinderen en hoeven hier toch niet de hele nacht te blijven drentelen. Het debat kan gewoon morgenochtend gehouden worden.

De heer **Pechtold** (D66): Voorzitter. Ik ben tamelijk nieuw in deze Kamer. Het valt mij op dat wij nu ruim tien uur lang door het kabinet ongeveer per uur worden afbesteld. Dat betekent dat 150 volksvertegenwoordigers, maar ook veel mensen in het land, veel ondersteuners, door het kabinet aan het lijntje worden gehouden. Ik zou het netjes hebben gevonden als de minister-president gewoon al daarom op enig moment deze avond hier iets was komen vertellen. Je kunt geen ijzer met handen breken, maar ik wil niet in de val lopen dat wij morgenochtend hier weer steeds met uitstel hebben te maken. Wij hebben als Kamer een naam hoog te houden. Wij werken hier hard. Inmiddels gaat er geen overleg meer door, terwijl er voor kerst nog een hoop moet gebeuren. Ik dring er dan ook zeer op aan dat de premier zelf hoffelijkheid toont en hier wat komt vertellen.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Voorzitter. Mijn fractie is geneigd om te berusten in hetgeen u ons zojuist hebt meegedeeld, maar ik wil mij wel de volgende opmerking permitteren. Vanavond om half acht hebben wij hier afgesproken dat wij om tien uur weer bij elkaar komen om de stand van zaken dan te beoordelen. Uit uw reactie op de opmerking van mevrouw Hamer leid ik af dat er wellicht contact met een of meer fracties is geweest. Ik had het wel op prijs gesteld als die consultatie er bij de verschillende fracties was geweest, zodat wij er hier een opvatting over hadden kunnen geven. Maar op dit moment berusten wij erin en sluiten wij ons aan bij de woorden van een aantal collega's.

De **voorzitter**: Nu lijkt het alsof er een consultatie is geweest, maar dat is niet het geval. Ik wil overigens niet ontkennen dat er wel eens geluiden op je afkomen. Dat is in dit geval de oorzaak van de conclusie die ik trok.

Mevrouw **Halsema** (GroenLinks): Je kunt opnieuw vragen stellen bij de regie als het CDA zulke andere geluiden krijgt als u. Ik zou mij verder voor het gemak nog willen aansluiten bij het verzoek van de Partij van de Arbeid. Wij wachten al heel erg lang vandaag. Daar kan nog wel een uurtje bij. Ik vind dat er wel eens duidelijkheid mag komen. Dat betekent dat wij vinden dat de minister-president hier uiterlijk over een uur zou moeten kunnen zijn.

De heer **Marijnissen** (SP): Ik denk dat het totaal geen zin heeft. Ik geloof dat het kabinet zelf ook wel begrijpt dat het hier zo snel mogelijk zou moeten zijn. Ik sluit mij dan ook aan bij de woorden van de heer Wilders. Wij hebben onszelf hier serieus te nemen. Aan het begin van de avond hebben wij hier een regeling gehad waarbij wij de volgende afspraak hebben gemaakt: om tien uur is er een brief of is het kabinet hier en dan debatteren wij met het kabinet, zo niet, dan verzetten wij het naar morgenochtend kwart over tien. Een Kamer die zichzelf serieus neemt, blijft bij haar standpunt.

De heer **Van de Camp** (CDA): Nee, voorzitter, ik ben het niet eens met de heer Marijnissen. Ik persisteer bij het verzoek om dan nog maar een uur te wachten. Gisterenavond werd gezegd dat men grote problemen heeft met de hervatting van de uitzettingen. Dan moeten wij nu ook de guts hebben om nog een uur te wachten.

Mevrouw **Halsema** (GroenLinks): Ik zie ook de heer Wilders kijken en denken: dan zit ik hier nóg een uur en wat dan? Ik zou het dan ook iets dwingender willen formuleren. Ik zou eigenlijk willen dat de premier uiterlijk over een uur verslag komt doen van de stand van zaken. Als het kabinet er dan nog niet uit is, wil ik van de premier horen waarom het niet lukt, want volgens mij is de boodschap van de Kamer heel helder.

De **voorzitter**: Is hetgeen mevrouw Halsema nu verwoordt het gevoelen van de gehele Kamer?

De heer **Wilders** (PVV): Nee, voorzitter, het laatste wat mevrouw Halsema zegt, is in ieder geval niet het gevoelen van mijn fractie. Als het kabinet er nog niet uit is, hoe erg dat ook is, dan moeten wij het kabinet in staat stellen om er wel uit te komen. Als wij dat nu gaan onderbreken door het kabinet hier verantwoording te laten afleggen over het feit dat men er niet uitkomt, dan weten wij zeker dat wij hier morgenavond om tien uur weer staan.

De heer **Rouvoet** (ChristenUnie): Ik denk dat wij hier praktisch in moeten zijn. Als de minister-president hier komt, komt hij een verklaring afleggen. Hij komt volgens mij niet om de huishoudelijke mededeling te doen dat het kabinet er nog niet uit is en om vervolgens uit te leggen waar het op vastligt. Dus ik denk niet dat wij aan hem kunnen vragen om hier over een uur een huishoudelijke mededeling te doen.

De heer **Pechtold** (D66): Mevrouw Halsema verwoordde zo-even wat ik daarvoor formuleerde als hoffelijkheid, namelijk dat de premier hier komt vertellen wat er gebeurt. Ik ben het helemaal met de heer Marijnissen eens dat een Kamer die zichzelf serieus neemt, voet bij stuk houdt. Ik zal hier nu geen politiek bedrijven, want anders krijg ik de heer Van de Camp weer in mijn nek, maar punt is wel dat hier bijna 24 uur geleden een motie van wantrouwen tegen de minister is aangenomen. Ik wil gewoon weten wat er met die minister gebeurt, omdat die minister nog steeds boven de markt laat hangen dat er mensen op dit moment uitgezet kunnen worden. Elk uur dat verloopt, is voor mij een vraagteken wat er gebeurt. Dus ik wil gewoon weten wat er gebeurt.

De **voorzitter**: Ik heb namens de Kamer vandaag aldoor informatie gevraagd en aldoor het gevoelen van de Kamer overgebracht. Ik heb ook nu weer de mededeling gekregen dat men in ieder geval de Kamer als eerste zal informeren, wat de procedure verder ook is. Men heeft

mij eerlijk gezegd dat men geen idee heeft hoe lang het nog gaat duren. Ik vond het correct, u dat over te brengen. Dat heb ik bij dezen dus gedaan. Als u nog een uur wilt wachten, zal ik nog een keer de minister-president zeggen dat wij willen dat hij hier over een uur is, maar feit is wel dat ik geen ijzer met handen kan breken.

De heer **Pechtold** (D66): Voorzitter. Het gaat mij niet zozeer om wat er in Den Haag gebeurt, als wel om wat er op Schiphol gebeurt. Deze minister liet gisteren...

De **voorzitter**: Mijnheer Pechtold, ik verzoek u om zich te beperken tot de regeling van werkzaamheden. Wij bespreken hier de orde van de vergadering.

Mevrouw **Hamer** (PvdA): Voorzitter. Ik herhaal mijn eerste voorstel. Over een uur zullen wij bezien wat de stand van zaken is. Ik verzoek u nogmaals om een dringend beroep op het kabinet te doen om dan de Kamer uitleg te geven.

De heer **Wilders** (PVV): Ik wil voorkomen dat wij hier om 2.00 uur, om 3.00 uur en om 4.00 uur weer staan. Ik heb dan ook een vraag aan mevrouw Hamer. Wat doen wij als er om 23.00 geen nieuws is? Gaan wij dan wel morgen verder?

Mevrouw **Hamer** (PvdA): Het lijkt mij dat wij dan uitgelegd moeten krijgen waarom de premier niet naar de Kamer kan komen. Dat is mij nu volstrekt onhelder. Dan kunnen wij ons daar een oordeel over vormen. Het lijkt mij ook niet zinvol om de hele nacht om het uur bij elkaar te komen. Via de voorzitter doe ik een dringend beroep op het kabinet om over een uur, dus om 23.15 uur, hier een verklaring te komen afleggen.

De **voorzitter**: Ik stel voor, het voorstel van mevrouw Hamer over te nemen.

De heer **Van de Camp** (CDA): Aanvankelijk was het voorstel van mevrouw Hamer dat wij over een uur duidelijkheid zouden krijgen over de vraag of de premier wel of niet naar de Kamer komt. Nu wordt gezegd dat de premier over een uur een verklaring moet komen afleggen.

Mevrouw **Hamer** (PvdA): Ik heb gezegd dat ik over een uur duidelijkheid wil. Daarbij doe ik via de voorzitter een dringend beroep op het kabinet om dan met een verklaring te komen. Als dat niet over een uur kan, neem ik aan dat wij daar een toelichting op krijgen. Vooralsnog wil ik vasthouden aan deze dringende oproep aan het kabinet.

De heer **Van de Camp** (CDA): Daar hoeven wij dan geen uur op te wachten.

De heer **Van Beek** (VVD): Voorzitter. Wij zijn bereid om een uur te wachten, maar als u tussentijds signalen krijgt dat het er niet meer van zal komen, willen wij dat wel graag weten.

De **voorzitter**: Dat is precies wat ik had willen zeggen. Ik schors de vergadering, maar zo gauw ik wat weet, wordt u weer opgeroepen.

De vergadering wordt van 22.22 uur tot 23.43 uur geschorst.

De **voorzitter**: Ik deel u mede dat ik op uw verzoek wederom telefonisch contact heb gezocht met de minister-president. Mij is gebleken dat de minister-president een brief aan de Kamer zal doen toekomen. Zodra deze brief bij de Kamer is gearriveerd, zal de brief digitaal aan u worden doorgezonden. De minister-president is bereid, hedenavond om twaalf uur een verklaring af te leggen ten overstaan van de Kamer.

Ik stel voor, om in afwachting hiervan de vergadering te schorsen, om na het afleggen van de verklaring de vergadering te sluiten en om morgenochtend om half twaalf met de minister-president over zijn verklaring en zijn brief te debatteren.

Daartoe wordt besloten.

De vergadering wordt van 23.45 uur tot 00.08 uur geschorst.

Aan de orde is de **verklaring van de minister-president** over de **uitvoering van de motie-Dijsselbloem c.s. (19637, nr. 1111)**.

De **voorzitter**: Ik geef het woord aan de minister-president.

□

Minister **Balkenende**: Voorzitter. U heeft meerdere regelingen van werkzaamheden gehad, het heeft lang geduurd voordat ik hier kon zijn. Het kabinet heeft u misschien wat lang laten wachten. Excuses daarvoor, maar waar het vandaag over ging, was ook niet gemakkelijk. Maar er is een uitkomst, die recht doet aan het gevoelen van de Kamer.

Het kabinet heeft de hele dag gedebatteerd. Dat heeft veel tijd gekost en geleid tot de volgende conclusies, die zijn neergelegd in een brief die zojuist aan de Kamer is gezonden. Deze brief heeft de volgende inhoud.

Het kabinet heeft zich vandaag diepgaand beraden op de door de Tweede Kamer aangenomen motie-Dijsselbloem c.s. In deze beraadslagingen zijn de kabinetsreacties op de eerder aangenomen moties met betrekking tot een generaal pardon en een moratorium betrokken. Het aannemen van de motie van afkeuring door de Tweede Kamer aan het einde van het Kamerdebat van de afgelopen nacht is een nieuw feit en heeft met name betekenis in de verhouding tussen kabinet en Kamer.

Het kabinet acht het onjuist om nu welke beslissing dan ook te nemen die vooruitloopt op een mogelijke pardonregeling. Gelet op de herhaalde Kameruitspraken wenst het kabinet echter te voorkomen dat verdere discussies ontstaan rond de verwijdering van ex-asielzoekers in het kader van het project Terugkeer.

Het kabinet heeft daarom besloten om, zonder daarmee te anticiperen op toekomstige regelingen, ten aanzien van de groep ex-asielzoekers die in de laatste fase van behandeling zijn bij het project Terugkeer, gedurende de demissionaire periode gedwongen uitstroom uit het project niet te effectueren, wanneer dat op humanitaire bezwaren stuit, in het bijzonder bij